

Załącznik
do Uchwały Nr
Rady Gminy
Horyniec-Zdrój
z dnia 2019 r.

SOŁECKA STRATEGIA ROZWOJU WSI RADRUŻ

Położonej w Gminie Horyniec – Zdrój na lata 2019 - 2024

Gmina Horyniec – Zdrój, luty 2019 r.

W opracowaniu dokumentu udział wzięli:

1. Członkowie Grupy Odnowy Wsi :

Całka Małgorzata
Kudyba Agnieszka
Kudyba Antoni
Pogorzelec Krystyna
Pogorzelec Bogdan

2. Gminny Koordynator „Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2017-2020”:

➤ Wojtyszyn Piotr

Warsztaty z cyklu “Planowanie w procesie odnowy wsi” przeprowadził:

Moderator Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2017 – 2020:

- Waldemar Pałys

Spis treści:

1. Wstęp.....	4
2. Analiza zasobów	5-7
3. Analiza SWOT	8-9
4. Analiza potencjału rozwojowego wsi.....	11-12
5. Wizja odnowy i rozwoju wsi	13
6. Program krótkoterminowy odnowy wsi	14
7. Plan i program odnowy wsi	15-16
8. Dokumentacja fotograficzna dotycząca zasobów wsi	17-20

Wstęp.

Niniejszy dokument powstał w wyniku prac zespołu Rady Sołeckiej Radruż, biorącego udział w warsztatach, które odbyły się w Rzeszowie dnia 07.02.2019 r. w ramach Programu Odnowy Wsi na lata 2017 – 2020 realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.

Podkarpacki Program Odnowy Wsi to proces szeroko pojętej poprawy warunków życia na wsi oraz jej ekonomicznej niezależności. Odnowa Wsi, to kształtowanie warunków życia ludzi na obszarach wiejskich, którego animatorem i podmiotem jest społeczność lokalna. Odnowa Wsi jako odrębny nurt rozwoju obszarów wiejskich zakłada rozwój oparty na specyfice i niepowtarzalnych walorach danej miejscowości.

Strategia Rozwoju Sołectwa Radruż jest dokumentem planistycznym, wskazującym etapy drogi do osiągnięcia wyznaczonych celów, co w rezultacie spowoduje poprawę warunków i jakości życia na wsi. Zawarta jest w niej analiza zasobów, jakimi sołectwo Radruż dysponuje, przeszkody na jakie napotykają mieszkańcy w życiu codziennym, plusy i minusy życia codziennego w sołectwie. Strategia, która powstała staraniami mieszkańców sołectwa Radruż jest także swoistym zbiorem ich pomysłów na polepszenie warunków życia we wsi oraz udoskonalenie funkcjonowania społeczeństwa wiejskiego.

Przygotowując Strategię, podjęto szereg działań pozwalających określić wszelkie plusy i minusy funkcjonowania sołectwa, a także sformułowano wizję i misję wsi Radruż, określające jej pożądany stan docelowy, do którego dąży.

ANALIZA ZASOBÓW

Zasoby – wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi i związanego z nią obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości w realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi.

Rodzaj zasobu	Opis (nazwanie) zasobu jakim wieś dysponuje	Znaczenie zasobu		
		Małe	Duże	Wyróżniające
Przyrodniczy				
walory krajobrazu, rzeźby terenu	Płaskowyż Tarnogrodzki		X	
stan środowiska	Środowisko czyste, nie zmienione przez uciążliwy przemysł			X
walory klimatu	Klimat umiarkowany,		X	
walory szaty roślinnej	Tereny rolnicze, łąki, lasy, różnorodność drzew liściaste, roślin zielnych		X	
cenne przyrodniczo obszary lub obiekty	Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu, Natura 2000			X
świat zwierzęcy (ostoje, siedliska)	Zwierzyna zamieszkująca obszary leśne: sarny, dziki, wilki, itp. ... , a także siedliska bobrów		X	
wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)	Potok Radrużka, stawy rybne		X	
wody podziemne	Źródło wody pitnej		X	
gleby	Gleby bielcowe w niższych klasach bonitacyjnych		X	
Kulturowy				
walory architektury	-Unikatowy Zespół Cerkiewny o charakterze obronnym z końca XVI w., wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz posiadający status Pomnika Historii na mocy Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej. Kaplica Matki Boskiej Śnieżnej - dawna drewniana cerkiew Mikołaja Cudotwórcy.			X
walory przestrzeni wiejskiej publicznej	Ogrodzony teren ze świetlicą wiejską			X
walory przestrzeni wiejskiej prywatnej	Typowa zabudowa wiejska jednorodzinna, zagrodowa, występująca głównie wzdłuż głównych dróg, a także budynki wielorodzinne po byłym PGR	X		
zabytki i pamiątki historyczne	- Zespół Cerkiewny św. Paraskewy – zabytek klasy 0, wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz posiadający status Pomnika Historii na mocy Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Kaplica Matki Boskiej Śnieżnej, dawna cerkiew Mikołaja Cudotwórcy. - kamienne kapliczki i krzyże przydrożne - zabytkowe cmentarze z zabytkowymi nagrobkami bruśnieńskimi oraz kryptą właścicieli wsi			X
osobliwości kulturowe				

miejsca, osoby i przedmioty kultu				
święta, odpusty, pielgrzymki	Coroczna Msza św. w intencji ofiar UPA. Odpust – 5 sierpnia z okazji Święta M.B. Śnieżnej			
tradycje, obrzędy, gwara				
legendy, podania i fakty historyczne	Fakt historyczny związany z Janem III Sobieskim i rozegraną na pobliskich terenach bitwą z Tatarami; - Legenda o Marii Dubniewiczowej, znajdująca potwierdzenie w historycznych faktach.		X	
przekazy literackie	„Tatarska Branka” – Jadwiga Zaremba			
ważne postacie i przekazy historyczne	Jan III Sobieski, dr Kazimierz Zygmunt Wojakiewicz, Zapolska			
specyficzne nazwy	„Pasieka”, „Kruszyna” „Dolinki”, „Lizia”, „Górka”			
specyficzne potrawy				
dawne zawody	Cieśla, bartnictwo			
zespoły artystyczne, twórcy				
Obiekty i tereny				
działki pod zabudowę mieszkaniową	Brak MPZP, działki takie występują głównie na rynku wtórnym	X		
działki pod domy letniskowe	Brak MPZP, działki takie występują głównie na rynku wtórnym	X		
działki pod zakłady usługowe i przemysł	Brak MPZP, działki takie występują głównie na rynku wtórnym	X		
pustostany mieszkaniowe	brak	X		
pustostany poprzemysłowe	brak	X		
tradycyjne nie użytkowane obiekty gospodarskie (stodoły, spichlerze, kuźnie, młyny, itp.)	brak	X		
Infrastruktura społeczna				
place publicznych spotkań, festynów	Teren przy świetlicy wiejskiej			X
sale spotkań, świetlice, kluby	Świetlica wiejska			X
miejsca uprawiania sportu	brak		X	
miejsca rekreacji	Brak zagospodarowanych			X
ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne	- Szlak Rowerowy Green Velo - Ścieżka przyrodniczo-kulturowa Dębisko-Kruszyna			X
szkoły	Brak			
przedszkola	Brak			
biblioteki	Brak			
placówki opieki społecznej	Brak			
placówki służby zdrowia	Brak			
Infrastruktura techniczna				
wodociąg	Prawie całe sołectwo pokryte jest siecią wodociągową, brak przyłączy w kilku budynkach			X
kanalizacja	Kanalizacja prywatna, brak sieci kanalizacyjnej			X
drogi (nawierzchnia, oznakowanie oświetlenie)	Droga powiatowa prowadząca do sołectwa w			

	bardzo dobrym stanie, drogi gminne w większości asfaltowe, słabo oświetlone			
chodniki, parkingi	brak		X	
przystanki	Tak 1		X	
sieć telefoniczna i dostępność internetu	Ograniczony dostęp			X
telefon komórkowa	Tylko wybrane sieci posiadają bardzo dobry zasięg			X
Gospodarka, rolnictwo				
Miejsca pracy (gdzie, ile?)	brak			X
znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe. i ich produkty	brak			X
gastronomia	Prowadzona przez KGW			X
miejsca noclegowe	Gospodarstwo agroturystyczne - 4 miejsca noclegowe			X
gospodarstwa rolne	Tak, prowadzone przez lokalnych rolników oraz 3 duże gospodarstwo rolne		X	
uprawy hodowle	Uprawa trawy oraz zbóż, hodowla koni			
możliwe do wykorzystania odpady produkcyjne	brak	X		
zasoby odnawialnych energii	brak	X		
Środki finansowe i pozyskiwanie funduszy				
środki udostępniane przez gminę	Fundusz sołecki		X	
środki wypracowywane	Brak	X		
Mieszkańcy (kapitał społeczny i ludzki)				
Autorytety i znane postacie we wsi				
Krajanie znani w regionie, w kraju i zagranicą				
Osoby o specyficznej lub ważnej dla wiedzy i umiejętnościach, m.in. studenci				
Przedsiębiorcy, sponsorzy				
Osoby z dostępem do Internetu i umiejętnościach informatycznych	Mieszkańcy			X
Pracownicy nauki				
Związki i stowarzyszenia	Koło Gospodyń Wiejskich			X
Kontakty zewnętrzne (np. z mediami)				
Współpraca zagraniczna i krajowa				
Publikatory, lokalna prasa				
Książki, przewodniki				
Strony www	www.horyniec-zdroj.pl http://www.muzeumkresow.eu/zespol-cerkiewny-w-radruzu		X	

Analiza SWOT sołectwa Radruż – określa moce i słabe strony wsi, a także wskazuje szanse oraz zagrożenia mające wpływ na rozwój sołectwa.

Obszar analizy SWOT: Określenie uwarunkowań, które będą wzięte pod uwagę przy realizacji konkretnych działań.

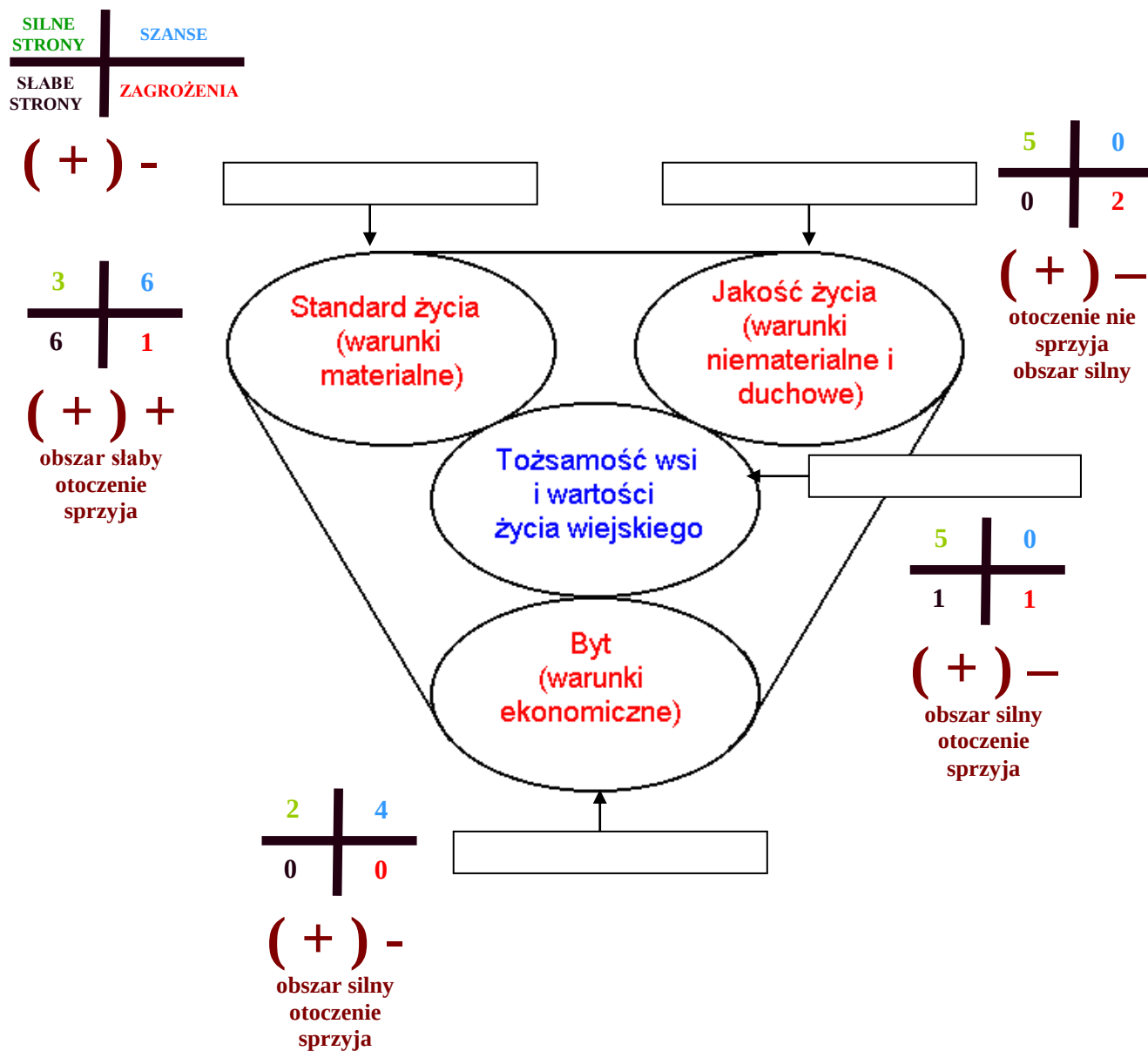
Wśród uwarunkowań należy uwzględnić:

- mocne strony (ludzie, środki, tradycja i in.), na których opieramy konkretne działanie,
- słabe strony, które mogą utrudnić osiągnięcie sukcesu,
- korzystne uwarunkowania zewnętrzne, które można wykorzystać,
- zewnętrzne zagrożenia, które mogą utrudnić, a nawet uniemożliwić realizację niektórych zamierzeń.

MOCNE	SŁABE
■ Koło Gospodyń Wiejskich ■ Rozwinięta sieć szlaków turystycznych ■ Cenne i unikatowe zabytki, ■ Lokalne i okoliczne atrakcje turystyczne ■ Brak uciążliwego przemysłu, zanieczyszczającego środowisko ■ Obszary objęte ochroną przyrody ■ Produkty lokalne (Miód z Radruża) ■ Świetlica wiejska ■ Gospodarstwo agroturystyczne z atrakcjami turystycznymi ■ Hotel dla koni ■ Tradycje wielokulturowości (w kontekście rozwoju produktu turystycznego) ■ Entuzjazm , zaangażowanie oraz kreatywność mieszkańców ■ Walory środowiskowe (lasy, zbiorniki wodne, pola i łąki) ■ Doskonałe warunki dla rozwoju agroturystyki i ekoturystyki ■ Bliska odległość od kompleksu sanatoryjnego	■ Migracja spowodowana wysokim bezrobociem na terenie gminy i w regionie ■ Niewystarczająco rozwinięta baza noclegowo-gastronomiczna ■ Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz sportowo-rekreacyjna ■ Brak miejsc do wypoczynku i spotkań na świeżym powietrzu ■ Słabe oznakowanie zabytków i miejsc pamięci narodowej ■ Słaba promocja miejscowości ■ Niewystarczające oświetlenie na terenie sołectwa ■ Brak dostępu kilku domostw do bieżącej wody ■ Stara sieć kanalizacji lub w niektórych częściach jej brak ■ Brak sklepu ■ Brak placu zabaw ■ Niewystarczająco wyposażona świetlica wiejska (konieczność wymiany pieca CO, konieczność wymiany kuchni gazowej) ■ Zły stan dróg gminnych

SZANSE	ZAGROŻENIA
■ Możliwość korzystania z zewnętrznych środków finansowych na rzecz projektów rozwojowych, ze szczególnym uwzględnieniem funduszy z Urzędu Marszałkowskiego, Unii Europejskiej oraz Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Lubaczowska”, ■ Poprawa w zakresie sieci połączeń komunikacyjnych w regionie – rozwój sieci drogowej, bliskość autostrady A-4 i przejść granicznych z Ukrainą ■ Moda na turystykę aktywną ■ Wzrost świadomości społecznej związanej z koniecznością dbałości o zdrowie ■ Rozwój turystyki ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej ■ Wzrost zainteresowania agroturystyką, turystyką weekendową i produktami lokalnymi ■ Powstanie nowych atrakcji turystycznych (Muzeum Kresów, szkoła jazdy konnej) ■ Rozbudowa bazy sanatoryjnej w pobliskim Horyńcu-Zdroju	■ Utrzymujące się wysokie bezrobocie w regionie ■ Postępująca migracja ludzi młodych ■ Brak programu zwalczania bezrobocia (ubożenie społeczeństwa) ■ Zagrożenie ze strony potencjalnych kryzysów gospodarczych w skali regionu, kraju ■ Wzrost podatków ■ Zmieniające się przepisy prawne ■ Słaba wydajność ekonomiczna rolników i przedsiębiorstw ■ Brak zbytu produktów rolnych ■ Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, spadek liczby urodzeń ■ Zbyt mała aktywność społeczna ■ Zły stan drogi wojewódzkiej ■ Niekorzystne zmiany klimatyczne ■ Duża aktywność bobrów – niszczenie krajobrazu.

Analiza potencjału rozwojowego wsi

Tożsamość wsi i wartości życia wiejskiego (+)

Wnioski: Radruż posiada własną ciekawą historię. Jednak jest to obszar nie wykorzystany. Brakuje udokumentowania tej historii. Konieczne jest podjęcie działań, które pozwolą spisać, udokumentować i upublicznić historię sołectwa. Trzeba zadbać aby tą wiedzę, którą obecnie mają już starsi mieszkańcy, przekazać młodemu pokoleniu.

Zalecenia: Mieszkańcy wsi powinni zadbać o popularyzowanie historii i tradycji, dla siebie i dalszych pokoleń. Aktywne Koło Gospodyń Wiejskich powinno wykorzystać talenty kulinarne swoich członków i kultywować lokalne potrawy. Przekazywać podczas warsztatów i imprez młodemu pokoleniu. Warto wykorzystać mocne tożsamościowe strony w procesie rozwoju wsi. Wskazane jest promowanie tożsamości na zewnątrz.

Istnieje możliwość pozyskania środków zewnętrznych na kultywowanie i wskrzeszenie tradycji wsi. Zalecane jest przygotowanie projektów wykorzystujących te silne strony. Wdrażanie projektów wykorzystujących tożsamości Radruża sprawi, również, że wzmocnione zostaną relacje międzyludzkie, co jest fundamentem do dalszego rozwoju wsi. Relacje mieszkańców są poprawne, ale na bazie wykorzystania tożsamości wsi, trzeba także rozwijać współpracę.

Standard życia (warunki materialne) (-)

Wnioski: Jest to najsłabszy obszar miejscowości. Mieszkańcy wykazali dużo słabych stron w tym obszarze. Brakująca infrastruktura techniczna sołectwa jest zauważalna przez mieszkańców. Zwłaszcza młoda część mieszkańców oczekuje już standardów powszechnie funkcjonujących, związanych między innymi z bezpieczeństwem, chociażby bezpiecznego miejsca do spędzania czasu przez dzieci. Wszyscy uczestnicy warsztatów ubolewają nad niezagospodarowanym terenem przy Świetlicy wiejskiej. Konieczne jest stworzenie miejsca do spotkań dla mieszkańców, bezpiecznego placu zabaw dla dzieci, które w takim miejscu, poprzez zabawę, mogłyby uczyć się funkcjonowania w grupie rówieśników. Konieczne jest również zorganizowanie miejsca rekreacji dla turystów i mieszkańców. Część budynku świetlicy wiejskiej również wymaga remontu.

Zalecenia: W standardzie życia konieczne jest programowanie długoterminowe. W okresie programowania na lata 2019- 2024 dostępne będą dotacje z Urzędu Marszałkowskiego oraz z funduszy Unii Europejskiej, a także Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Lubaczowska”. Mieszkańcy powinni zintensyfikować działania prowadzące do aplikowania o środki na rozwój infrastruktury Radruża.

Jakość życia (warunki niematerialne i duchowe) (+)

Wnioski: Jakość życia jest najmocniejszym atutem sołectwa. Dobra współpraca mieszkańców, chęć do działania i pracy na rzecz sołectwa jest zauważalna. Sołectwo może pochwalić się wyremontowaną świetlicą wiejską, która została odnowiona dzięki intensywnym zabiegom mieszkańców. Pozyskane środki zewnętrzne na remont świetlicy sprawiły, że sołectwo na nowo zaczęło funkcjonować: uaktywnili się mieszkańcy, podejmują oni wspólne inicjatywy.

Zalecenia: Podejmowanie działań wspólnych przez mieszkańców stanowiących o rozwoju wsi. Zalecane są do realizacji zadania, które przy wspólnej pracy będą integrować ze sobą mieszkańców. Grupa Odnowy Wsi może starać się o środki zewnętrzne np. w ramach Programu Rozwoju i Odnowy Wsi lub z programów LGD „Ziemia Lubaczowska”. Mieszkańcy opowiadają się, za koniecznością powstania oferty kulturalnej i edukacyjnej dla dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych. Z oferty chcieliby móc korzystać w Radrużu, np. przy wykorzystaniu świetlicy wiejskiej i placu przy świetlicy.

Byt (warunki ekonomiczne) (+) –

Wnioski: Obszar wsi wewnątrz silny. Mieszkańcy widzą szanse na rozwój.

Zalecenia: Mieszkańcy wsi powinni nawiązać dialog i współpracę.

Mieszkańcy czują potrzebę pobudzenia działań, mających na celu poprawę warunków bytowych. Sołectwo ma taką szansę i upatruje jej głównie w promocji miejscowości. Zaleca się przede wszystkim propagowanie walorów przyrodniczo-historycznych sołectwa, a także wspieranie drobnej przedsiębiorczości.

Sołectwo Radruż położone jest korzystnie w malowniczym otoczeniu. Jest niewielką ludnościowo miejscowością, w której konieczne jest podjęcie inwestycji w infrastrukturę techniczną. Radruż ma także swoją tożsamość i historię. Warto o niej pamiętać i budować na niej dalszy rozwój wsi. Warto wykorzystać historię w celu promowania sołectwa.

Niewątpliwym atutem sołectwa są zintegrowani mieszkańcy. Prężnie od kilku lat działa tu Koło Gospodyń Wiejskich. Sołectwo posiada potencjał jakim jest świetlica wiejska i plac do niej przyległy. Mieszkańcy chętnie angażują się w prace społeczne. Brakuje jednak zajęć stałych i stałych form integracji. Brakuje zorganizowania dla mieszkańców oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej. Głównym problemem jest brak bezpiecznego placu zabaw dla dzieci, a także miejsca spotkań dla mieszkańców na świeżym powietrzu (np. altany), gdzie można by urządzać imprezy okolicznościowe. Miejsce takie potrzebne jest również z uwagi na dużą liczbę turystów, którzy odwiedzają Radruż i zwiedzają miejscowe atrakcje. Należy dbać o integrację i nieustannie pobudzać do aktywności. Przy zintensyfikowaniu działań, podjęciu większej integracji wśród mieszkańców, możliwe jest pozyskanie środków zewnętrznych na rozwój wsi i wykorzystanie tym samym potencjału mieszkańców.

Wizja odnowy i rozwoju wsi Radruż

Misja i Wizja wsi Radruż – wypracowana wizja jest rezultatem wszystkich przedsięwzięć zapisanych w strategii, których realizacja zmierza do urzeczywistnienia się Wizji.

WIZJA:

RADRUŻ – ENKLAWA SPOKOJU I RELAKSU.

MISJA:

Radruż – wieś aktywnych i ambitnych ludzi, otwarta na nowych mieszkańców. Z bogatym zapleczem rekreacyjno – sportowym, dostępnym również dla turystów i wszystkich, którzy cenią sobie spokój i ciszę. Przyjazne i bezpieczne miejsce harmonijnego rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych, otwarte na wielokulturową współpracę.

Program krótkoterminowy odnowy wsi - Radruż

Kluczowy problem	Odpowiedź	Propozycja projektu (nazwa)	Czy nas stać na realizację? (tak/nie)		Punktacja	Hierarchia
			Organizacyjnie	Finansowo		
Co nas najbardziej zintegruje?	<i>Stworzenie miejsca do relaksu i spotkań na świeżym powietrzu</i>	Integracja i aktywizacja społeczności sołectwa Radruż, poprzez stworzenie miejsca spotkań służącego zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych – etap II – altana wraz zagospodarowaniem.	NIE	NIE	20	II
Na czy nam najbardziej zależy?	<i>Stworzenie bezpiecznego miejsca do wspólnego spędzania czasu przez dzieci</i>	Integracja i aktywizacja społeczności sołectwa Radruż, poprzez stworzenie miejsca spotkań służącego zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych – etap I – plac zabaw.	NIE	NIE	25	I
Co nam najbardziej przeszkadza?	<i>Zły stan techniczny pieca CO w świetlicy wiejskiej</i>	Wymiana pieca CO w świetlicy wiejskiej w Radrużu.	NIE	NIE	16	III
Co najbardziej zmieni nasze życie?	<i>Remont świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem.</i>	Remont świetlicy wiejskiej (korytarz i dwa pomieszczenia przeznaczone pod bieżącą działalność KGW) w sołectwie Radruż.	NIE	NIE	10	IV
Co nam przyjdzie najłatwiej?	<i>Działania integracyjne</i>	Integracja i aktywizacja społeczności sołectwa Radruż, poprzez zorganizowanie pikniku rodzinnego.	TAK	NIE	6	V
Projekt jaki zgłosimy do Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi	Integracja i aktywizacja społeczności sołectwa Radruż, poprzez stworzenie miejsca spotkań służącego zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych – etap I – plac zabaw.					

Plan i program odnowy wsi - Radruż na lata 2019 - 2024

I. Plan rozwoju				II. Program rozwoju
1. Cele jakie musimy osiągnąć by urzeczywistnić wizję naszej wsi	2. Co nam pomoże osiągnąć cel?		3. Co nam może przeszkodzić?	Projekty, przedsięwzięcia jakie wykonamy?
	ZASOBY Czego użyjemy?	ATUTY Silne strony i szanse jakie wykorzystamy	BARIERY Słabe strony jakie wyeliminujemy ZAGROŻENIA Czego unikniemy?	
A. TOŻSAMOŚĆ WSI I WARTOŚCI ŻYCIA WIEJSKIEGO				
1. Dbłość o pamięć historyczną i tradycje.	Świetlica wiejska.	Zaangażowanie, entuzjazm mieszkańców.	Słaba promocja miejscowości.	Rozwój działalności KGW. Organizacja pikników rodzinnych i wydarzeń kulturalnych o zasięgu co najmniej gminnym.
2. Ochrona zabytków.	Zabytkowe cmentarze.	Powstanie Muzeum Kresów.		
	Zabytkowe krzyże przydrożne.			
B. STANDARD ŻYCIA				
1. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej	Plac przy świetlicy wiejskiej.	Zaangażowanie mieszkańców.	Brak infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjno – sportowej, miejsc spotkań na świeżym powietrzu.	Zagospodarowanie placu przy świetlicy wiejskiej. Remont i doposażenie świetlicy wiejskiej.
2. Poprawa standardu budynku świetlicy wiejskiej.	Świetlica wiejska.	Środki finansowe zewnętrzne.		
C. JAKOŚĆ ŻYCIA				

1. Rozwój działalności KGW.	KGW	Zaangażowanie i entuzjazm Członków KGW. Pozyskanie zewnętrznych środków finansowych.	Mało wydajny piec CO w budynku świetlicy wiejskiej. Zły stan techniczny niektórych pomieszczeń w budynku świetlicy wiejskiej.	Dostosowanie pomieszczeń świetlicy wiejskiej do właściwych standardów. Stworzenie miejsca do spotkań na świeżym powietrzu – organizacja festynów, pikników rodzinnych, spotkania okolicznościowe.
D. BYT				
1. Rozwój agroturystyki i ekorolnictwa.	Walory środowiskowe (las, łąki, zbiorniki wodne)	Położenie w pobliżu ośrodków sanatoryjnych. Brak uciążliwego przemysłu. Hotel dla koni.	Mała ilość gospodarstw agroturystycznych. Słaba promocja wsi.	Działania polegające na promocji, (np. tablice informacyjne, lepsze oznakowanie zabytków). Działalność szkoleniowa mająca na celu zachęcić mieszkańców do podjęcia działalności agroturystycznej.

